

1. IDENTIFICACIÓ:

Nom de l'assignatura: Adquisició i desenvolupament del llenguatge i del pensament
Codi: 50003
Professorat: Joaquim T. Limonero; Maria Rosa Solé; Olga Soler
Titulació: Logopèdia
Tipologia d'assignatura (obligatòria, troncal, optativa, etc). Troncal
Crèdits (ECTS): 9
Període en que s'imparteix (anual, semestral): Anual
Departament: Psicologia Bàsica, Evolutiva i de l'Educació
Idioma en que s'imparteix: català
Grup: 10
Curs acadèmic: 2007/08

2. CONTEXTUALITZACIÓ DE L'ASSIGNATURA:

Aquesta és una assignatura de continguts de caire bàsic, que proporcionen fonaments imprescindibles per al posterior estudi de continguts aplicats al desenvolupament de la logopèdia professional.

3. OBJECTIUS FORMATIUS DE L'ASSIGNATURA:

En finalitzar l'assignatura l'estudiant serà capaç de:

1. conèixer els aspectes essencials dels processos psicològics que configuren el pensament humà.
2. descriure els diferents tipus de pensament i les estratègies emprades en solucionar problemes.
3. conèixer i identificar els principals enfocaments teòrics en l'estudi psicològic del llenguatge i del pensament humà.
4. descriure les característiques i funcions del llenguatge humà
5. enumerar i distingir les diferents fases en el processament del llenguatge.
6. descriure els diferents tipus de representacions mentals que intervenen en la comprensió i en la producció del llenguatge i del pensament.
7. descriure les principals etapes en les quals s'assoleixen les habilitats lingüístiques i comunicatives des de la infantesa fins a l'edat adulta i vellesa.

8. relacionar el desenvolupament del llenguatge amb altres processos (cognitius i socials)
9. detectar el llenguatge “desviat” en les etapes inicials de l’adquisició.
10. analitzar els corpora de dades lingüístiques de participants de diferents edats per tal d’extreure’n informació per la pràctica professional logopèdica.

4. COMPETÈNCIES DE L’ASSIGNATURA:

1. Específiques i transversals

Relació de les competències específiques: coneixements, habilitats (saber i saber fer) que s’esperen dels estudiants	Relació de les competències transversals: treball en equip, comunicació, resolució de problemes, etc.
<ul style="list-style-type: none"> • coneix i diferencia el pensament d’altres processos psicològics bàsics. • coneix les eines bàsiques del pensament humà. • coneix, diferencia i usa els diferents tipus de raonaments i els biaxos. • aplica diferents estratègies en la resolució de problemes i sap diferenciar els diferents tipus de problemes. • ser conscient dels elements que intervenen en la presa de decisions. • coneix les etapes de l’adquisició del llenguatge durant la infantesa. • coneix els trets fonamentals del llenguatge en l’edat adulta i la vellesa. • coneix les fases de processament del llenguatge, en la percepció i en la producció. • utilitza tècniques d’observació i experimentals per tal de recollir dades per dur a terme estudis psicolingüístics. 	<ul style="list-style-type: none"> • utilitza correctament llengües oficials pròpies al llenguatge oral en les de la comunitat autònoma on exerceix la professió • utilitza el llenguatge escrit correctament en les llengües oficials pròpies de la c.a. on exerceix la professió • obté informació a través de la localització, lectura i discussió de treballs científics relacionats amb la matèria. • té en compte les diferències individuals en el procés d’adquisició del llenguatge • sap treballar en equip • és capaç de ser autònom i reflexiu sobre la seva pròpia activitat

5. BLOCS TEMÀTICS DE L'ASSIGNATURA:

Bloc 1: Pensament

1. Aspectes introductoris
Delimitació conceptual de pensament, tipus de pensament, desenvolupament del pensament i aspectes metodològics en l'estudi del pensament humà.
2. Representació del coneixement: conceptes, esquemes i imatges.
Descripció de les principals eines del pensament humà: conceptes, tipus de conceptes, formació i aprenentatge de conceptes. Ús dels esquemes i de les imatges mentals.
3. Raonament deductiu i raonament inductiu.
Raonament: definició i tipus. Raonament deductiu: Inferència lineal o transitiva, Raonament categòric i Inferència condicional. Raonament inductiu, Heurístics en la percepció de la probabilitat, Heurístic de representativitat. Errors de l'ús de l'heurístic de representativitat, Heurístic d'accessibilitat i Heurístic d'ancoratge o fixació.
4. Resolució de Problemes i presa de decisions.
Definició i tipus de problemes. Fases de resolució de problemes. Elements que intervenen en la presa de decisions. El procés de decisió, la informació i la incertesa, les emocions, les característiques individuals i l'avaluació de les conseqüències i la decisió final.

Bloc 2: Processament i adquisició del Llenguatge

1. Aspectes introductoris
Aproximacions teòriques. Definicions. Teories de l'adquisició. Models teòrics en processament. Metodologia d'estudi de l'adquisició i del processament del llenguatge. Les bases socials i cognoscitives de la comunicació: el paper de l'entorn social.
2. Processament del llenguatge en la percepció
Processament del senyal de la parla. Accés al lèxic. Processament sintàctic. Pragmàtica i Discurs.
3. Producció de la parla. Fases i errors de parla
4. Capacitats perceptives del nadó al període prelingüístic. Desenvolupament de les habilitats fonològiques i fonètiques i el lèxic inicial
Període lingüístic. Característiques del procés d'adquisició: dificultats en l'extensió semàntica. L'aprenentatge del llenguatge en un context bilingüe.
5. El paper de l'adult en l'adquisició del llenguatge
Paper de la imitació i de les reformulacions dels pares. Característiques del "Motherese" o parla materna.
6. El desenvolupament de la gramàtica

Aparició de les marques morfològiques: sintagma nominal i verbal. Sintaxi.

7. Adquisició habilitats pragmàtiques, narratives i metalingüístiques a la infantesa i adolescència.
8. Construcció de significats
Conceptes i camp semàntic.
9. Llenguatge en la vellesa
Característiques del llenguatge i de la parla

6. METODOLOGIES DOCENTS D'ENSENYAMENT – APRENTATGE

Tipus de metodologia emprada:

- a) Estratègies d'Ensenyament-Aprentatge desenvolupades pel professor
  - treball cooperatiu,
  - sessions pràctiques,
  - estudi de casos,
  - desenvolupament de projecte,
  - presentació de material audiovisual,
  - classes magistrals.
- b) Activitats que realitzaran els alumnes
  - Participar en grups de treball,
  - assistència a classe,
  - recerca d'informació,
  - elaboració d'informes,
  - treballs pràctics.

7. TEMPORALITZACIÓ DEDICACIÓ DOCENT

1. Realitzar una taula mostrant: n^o setmana, tema que es treballarà en aquella setmana, la metodologia que s'utilitzarà i les hores que es destinaran.

(El compte de setmanes i hores és aproximat)

SETMANA	TEMA	MÈTODE	HORES
Programació de Pensament			
1	Aspectes introductoris	<i>Classe Magistral</i> <i>Sessions pràctiques</i>	8 hores
2-4	Representació del coneixement	<i>Classe magistral</i> <i>Sessions pràctiques</i>	14 hores
5-6	Raonament deductiu i inductiu	<i>Classe magistral</i> <i>Sessions pràctiques</i>	8 hores
7-8	Resolució de problemes i	<i>Classe magistral</i>	8 hores

	presa de decisions	Sessions pràctiques	
--	--------------------	---------------------	--

SETMANA	TEMA	MÈTODE	HORES
Programació de llenguatge			
1-4	Aspectes introductoris	Classe Magistral	8 hores
5-8	Processament del llenguatge en la percepció	Classe magistral Sessions pràctiques	14 hores
9-10	Producció de la parla. Fases, errors de parla	Classe magistral Sessions pràctiques	4 hores
11-12	Adquisició de les habilitats fonològiques i fonètiques i el lèxic inicial	Classe magistral Sessions pràctiques	6 hores
13-14	El paper de l'adult en l'adquisició del llenguatge	Classe magistral Sessions pràctiques	4 hores
15-17	El desenvolupament de la gramàtica	Classe magistral Sessions pràctiques	8 hores
17-19	Adquisició habilitats pragmàtiques, narratives i metalingüístiques a la infantesa i adolescència	Classe magistral Sessions pràctiques	14 hores
19-21	Construcció de significats	Classe magistral Sessions pràctiques	4 hores
21-22	Llenguatge en la vellesa	Classe magistral	3 hores

8. SISTEMA D'AVALUACIÓ DE L'ASSIGNATURA

L'avaluació de l'assignatura es du a terme mitjançant exàmens parcials dels diferents continguts de l'assignatura, la realització d'un treball monogràfic i dels informes de pràctiques.

9. BIBLIOGRAFIA

Bibliografia Bàsica

Fernández-Castro, J., Pintanel, M. i Chamarro, A. (2005). *Manual de psicologia del pensament*. Bellaterra: UAB Servei de publicacions.

És un manual recomanat per la part de pensament, està molt ben estructurat i és de fàcil lectura i abasta bona part del contingut que s'imparteix en aquest bloc temàtic.

Garnham, A. i Oakill, J. (1994). *Thinking and reasoning*. Traducció: *Manual de Psicología del Pensamiento*. Madrid: Paidós, 1996.

Obra que tracta de forma àmplia i molt ben estructurada els diferents aspectes implicats en el pensament. Fa un tractament més profund dels diferents temes.

Serra, M., Serrat, E., Solé, M. R., Bel, A. y Aparici, M. (2000) *La adquisición del lenguaje*.

Barcelona: Ariel.

Treball actualitzat sobre el desenvolupament del llenguatge. Aporta dades interessants sobre el procés d'evolució del llenguatge oral i sobre les primeres edats referides a les llengües que es parlen en diferents comunitats: castellà, català, gallec i euskera. Aportacions únicament sobre el llenguatge oral.

Soler, O. (coord.) (2006). *Psicología del Lenguatge*. Barcelona: EdiUOC.

És el manual recomanat per als continguts de processament del llenguatge. El capítol 5 tracta de l'adquisició del llenguatge.

Bibliografia complementària de caràcter general

Banyard, P., Cassells, A., Green, P. Hartland, J., Hayes, N. i Reddy, P. (1991). *Introduction to cognitive processes*. Traducció: *Introducción a los procesos cognitivos*. Barcelona: Ariel, 1995. Aquesta obra descriu els processos psicològics bàsics, amb descripcions tant de Pensament com de Llenguatge.

Best, J.B. (2001). *Psicología cognitiva*. Madrid: Paraninfo. Igual que el manual anterior, es descriuen els processos psicològics bàsics. Recomanable el capítol 5 sobre llenguatge, i els capítols 10 al 12, sobre pensament.

Moreno Ríos, S. (2005). *Psicología del desarrollo cognitivo y adquisición del lenguaje*. Biblioteca Nueva: Madrid.

Vega, M. (1995). *Introducción a la psicología cognitiva*. Madrid: Alianza Psicología.

Aquest manual, que es pot considerar un clàssic dins de la psicologia cognitiva espanyola, descriu els processos psicològics bàsics. Recomanable en especial el capítol 9 sobre pensament.

Bibliografia complementària sobre Pensament

Ayuso, M. C. (1997). *Razonamiento y racionalidad*. Barcelona: Paidós. Llibre que tracta de forma senzilla els tipus de raonament humà.

Carretero, M i García-Madruga, J. A. (1989). *Lecturas de psicología del pensamiento. Razonamiento, solución de problemas y desarrollo cognitivo*. Madrid: Alianza. Aquest llibre permet a alumne disposar de lectures d' autors rellevants sobre diferents aspectes clau del pensament.

Fernández-Berrocal, P. i Santamaría, C. (2001) (Eds.). *Manual práctico de psicología del pensamiento*. Barcelona: Ariel. Com el seu nom indica, és un llibre amè que a través d'exercicis pràctics ajuda a comprendre els diferents aspectes del pensament.

- Garnham, A. i Oakill, J. (1994). *Thinking and reasoning*. Traducció: *Manual de Psicología del Pensamiento*. Madrid: Paidós, 1996. Obra que tracta de forma àmplia i molt ben estructurada els diferents aspectes implicats en el pensament. Fa un tractament profund desl diferents temes.
- Mayer, E.E. (1986) *Pensamiento, resolución de problemas y cognición*. Barcelona: Paidós. Tracta de forma extensa i molt ben estructurada els diferents aspectes del pensament. Com el manual de Garham i Oatkill, fa un tractament profund desl diferents temes, però menys actualitzat.

Bibliografia complementària sobre llenguatge

- Aguado, G. (1995) *El desarrollo del lenguaje de 0 a 3 años*. Madrid: Ciencias de la Educación Preescolar y Especial. Treball interessant des d'un punt de vista teòric i pràctic, tot i que l'estudi del llenguatge analitzat finalitza als tres anys.
- Clemente, R. A. (1995) *Desarrollo del lenguaje. Manual para profesionales de la intervención en ambientes educativos*. Barcelona: Octaedro. Visió global sobre l'adquisició del llenguatge. Té un caràcter més aplicat que teòric.
- Fletcher, P.; Mac Whinney, B. (1995) *The handbook of child language*. Oxford: Blackwell. Manual clàssic en llengua anglesa sobre el desenvolupament del llenguatge. Informació detallada des d'un punt de vista teòric i pràctic.
- Garton, A.; Pratt, G. (1991) *Aprendizaje y proceso de alfabetización*. Barcelona: Paidós. Temes de educació. Mula global sobre l'adquisició del llenguatge. És útil perquè abasta gairebé tots els temes del programa, excepte edat adulta i vellesa.
- Karmiloff, K. & Karmiloff-Smith, A. (2001) *Pathways to language*. Cambridge: Cambridge University Press. Manual de divulgació sobre les primeres etapes del desenvolupament del llenguatge. És molt clar i pedagògic.
- Owens, R. E. (2003) *Desarrollo del lenguaje*. Madrid: Pearson/Prentice Hall. Es tracta d'un manual actualitzat. Tot i tractar-se d'una traducció de l'anglès, els capítols dedicats a l'adquisició de la gramàtica i la morfologia s'han fet utilitzant dades de treballs fets amb infants que aprenen el castellà i i també català.
- Rondal, J.A. (1990) *La interacción adulto-niño y la construcción del lenguaje*. México: Trillas. Estudi detallat sobre el paper de les interaccions entre el nen i l'adult en el procés d'adquisició del llenguatge.

Titulació: Logopèdia						
Assignatura: Adquisició i desenvolupament del llenguatge i del pensament			Codi: 50003		Curs: 1er	Tipus:
Troncal						
Objectius:						
Crèdits ECTS: 9						
Continguts per blocs temàtics	Indicadors de competències que es desenvolupen	Tipus d'activitats docents (1) 1,2,3,4,5,6,7	Hores		Activitat d'avaluació (2) 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10	Ponderació respecte el valor final %
			Prof.	Alumne.		
PENSAMENT						
Aspectes introductoris	Anàlisi i síntesi Autonomia i reflexió	1, 2, 6	10	12	6, 7	
Representació del coneixement	Anàlisi i síntesi Treball experimental Treball en grup i individual	1,2,3,6	18	20	6,7	
Raonament deductiu i inductiu	Anàlisi i síntesi Treball experimental Treball individual	1,2,3,6	12	14	6,7	
Resolució de problemes i presa de decisions	Anàlisi i síntesi Autonomia i reflexió	1,2,6	12	14	6,7	
PROCESSAMENT I ADQUISICIÓ DEL LLENGUATGE						
Aspectes introductoris	Anàlisi i síntesi Autonomia i reflexió	1, 2, 6	10	12	7	
Processament del llenguatge en la percepció	Anàlisi i síntesi Treball en equip	1, 2, 4,	18	20	6, 7	
Producció de la parla. Fases, errors de parla	Anàlisi i síntesi Treball en equip Comunicació	1, 2, 6	6	8	6, 7	
Capacitats perceptives del nadó al període prelingüístic Adquisició de les habilitats fonològiques i fonètiques i el lèxic inicial	Anàlisi i síntesi Comunicació Treball en equip	1, 3	8	10	6,7,9	
El paper de l'adult en	Anàlisi i síntesi Comunicació	1, 3	6	6	6,7,9	

l'adquisició del llenguatge	Treball en equip					
El desenvolupament de la gramàtica	Anàlisi i síntesi Comunicació Treball en equip	1, 3	12	12	6,7,9	
	6,7,9	1, 3	18	20		
Construcció de significats	Anàlisi i síntesi Comunicació Treball en equip	1, 3	4	4	6,7,9	
Llenguatge en la vellesa	Anàlisi i síntesi Autonomia i reflexió	1,	4	4		

(1) **Activitats d'aprenentatge possibles:** 1 Directes, 2 Tutelades, 3 Treball de camp, 4 Laboratori, 5 Seminari-Fòrum, 6 Treball autònom, 7 Preparació avaluació.

(2) **Activitats d'avaluació:** 1. Prova/entrevista diagnòstica inicial, 2. Informe de progrés, 3. Proves, exercicis, problemes, de procés, 4. Autoavaluació de l'alumne (individual, en grup) de procés, segons pauta, 5. Observacions de procés segons pauta, 6. Valoració final d'informes, treballs, projectes, etc., (individual, o en grup), 7. Proves finals (escrites, orals, ...) , 8. Proves finals d'opció múltiple, 9. Portfolio alumne, Memòria, 10. Autoavaluació de l'alumne final.